जिह्वागतरोगभेदे यथाह सुश्रुतः । "जिह्वागास्तु कण्टकास्त्रिविधास्त्रिभिर्दोषैरलास उपजिह्विका च" इत्युक्त्वा "जिह्वाऽनिलेन स्फुटिता प्रलुप्ता भवेच्च शाकच्छदनप्रकाशा । पित्तेन पीता परिदह्यते च चिता सरक्तैरपि कण्टकैश्च । कफेन गुर्वी बहुलाचिता च मांसोद्गतैः शाल्मलिकण्टकाभैः । जिह्वातले यः श्वयथुः प्रगाढः सोऽलाससंज्ञः कफरक्तमूर्त्तिः । जिह्वां स तु स्तम्भयति प्रवृद्धे मूले तु जिह्वा भृशमेति पाकम्" ॥ स तु असाध्यरोगः यथोक्तं तत्रैव । "असाध्या अपि वक्ष्यन्ते रोगा ये यत्र यादृशा" इत्युपक्रम्य "जिह्वागतेष्वलासस्तु तालव्येष्वर्बुदं तथा" इत्यद्यभिधाय "असाध्याः कीर्त्तिताह्येते रोगा नव दशैव च"

अलि पु० अलति दंशे, कूजिते, शब्दिते, वा समर्थो भवति अल–इन् । १भ्रमरे, "अलमलेरिव गन्धरसावमू" माघः । "श्यामीभूताः कुसुमसमूहेऽलीनाम्" "मङ्क्षूदपाति पटलैरलीनाम्" इति च माघः "अलिपङ्क्तीरनेकशस्त्वया" कुमा० । २वृश्चिके, ३काके, ४कोकिले, ५वृश्चिकराशौ च स च द्वादशधा विभक्तराशिचक्रस्याष्टमो भागः विशाखाद्यपादानुराधाज्येष्ठारूपः । ६सुरायां च ।

अलिक न० अल्यते भूष्यते अल–कर्म्मणि इकन् । ललाटे । "असंस्कृतालकिनीमलिकलेखाम्" काद० ।

अलिकुलसङ्कुल पु० अलिकुलेन सङ्कुलः व्याप्तः । १कुब्जवृक्षे राजनि० । २भ्रमरकुलव्याप्ते त्रि० "अलिकुलसङ्कुल कुसुम निराकुल नवदलमालतमाले" जयदेवः ।

अलिगर्द्ध पु० अलिरिव वृश्चिक इव गृध्नोति गृध–अच् । (आलय) इतिख्याते सर्पभेदे श०र० ।

अलिगु पु० अलिरिव दुःसहा गौर्वाणी अस्य । गर्गादिगण पठिते ऋषिभेदे । ततः गोत्रे यञ् आलिगव्यः । तदपत्ये पुंस्त्री० स्त्रियां तु लोहिता० ष्फः । आलिगवायनी ।

अलिङ्ग त्रि० नास्ति लिङ्गं ज्ञापकहेतुश्चिह्नं वा यस्य । १अनुमापकहेतुशून्ये २चिह्नशून्ये च । वेदान्तिमतसिद्धे परमात्मनि पु० । न०त० । लिङ्गभिन्ने ३अननुमापके तच्च सांख्यमते "हेतुमदनित्यमव्यापि सक्रियमनेकमाश्रितम् लिङ्गम् । सावयवं परतन्त्रं व्यक्तं विपरीतमव्यक्तम्" सा०का० उक्तमव्यक्तम् । "अकार्य्यं नित्यं व्यापि अक्रियम् एकमनाश्रितमलिङ्गमनवयवं स्वतन्त्रमव्यक्तमिति" सा०त०कौ० । तद्धि न कस्यापि लिङ्गम् कार्य्येण कारणानुमानमिह विवक्षितं तेन संहत्यकारित्वेन परार्थतया तस्य पुरुषानुमाकत्वेऽपि न क्षतिरिति च तत्रानुसन्धेयम् "तदलिङ्गमेकद्रव्यत्वात् कर्म्मणः" वै०सू० । "कर्म्म न तावत् समवायिकारणतया आकाशमनुमापयति कर्म्मण एकद्रव्यत्वात् एकमात्रमूर्त्तसमवायिकारणत्वात्" वै०सू० उ० । ४दुष्टचिह्ने च । [भिन्ने ब्रह्मचारिप्रभृतौ ।

अलिङ्गिन् त्रि० न लिङ्गी वेशधारी । कपटवेशधारि-

अलिजिह्वा स्त्री अलिरिव क्षुद्रा जिह्वा । जिह्वामूलस्थायां क्षुद्रजिह्वायाम् (आलजिभ) स्वार्थे कन् अत इत्त्वम् । तत्रैव ।

अलिञ्जर पु० अलनमलिः अल–इन् तं जरयति जॄ–अच् पृषो० मुम् । (जाला) इति ख्याते मृण्मये जलाधारे पात्रभेदे मणिके । "उदकान्तमुपानीय मत्स्यं वैवस्वतो मनुः । अलिञ्जरे प्राक्षिपत्तं चन्द्रांशुसदृशप्रभम्" भा०व०प० ।

अलिदूर्व्वा स्त्री अलिरिवाकारेण दूर्व्वा । मालादूर्व्वायाम् ।

अलिन् पु० अलं वृश्चिकपुच्छस्थकण्टकं विद्यतेऽस्य इनि, अल–इनि वा । १वृश्चिके, २भ्रमरे च । "मलिनिमाऽलिनि माधवयोषिताम्" माघः स्त्रियां ङीप् अलिनी "रमतालिनी शिलीन्ध्रे" माघः ।

अलिन त्रि० अल–बा० इनन् । पर्य्याप्ते तपोभिरतिप्रवृद्धे । आ पक्थासोभलानसोभनन्तालिनासो विषाणिनः" ऋ० ७।१८।७। "अलिना तपोभिरतिवृद्धाः" भा० ।

अलिन्द पु० अल्यते भूष्यते अल+कर्म्मणि किन्दच् । १द्वारप्रकोष्ठे २ बहिर्द्वारवर्त्तिनि चत्वराकारे प्रदेशे । "यस्यामलिन्देषु न चक्रुरेव मुग्धाङ्गना गोमयगोमुखानिः" माघः २बहिर्द्वारभागमात्रे ३देशभेदे ४तद्देशतासिनि ५तद्राजनि च ब०व० । "अलिन्दाः कालवाश्चैव कुण्ठकाः करटा स्तथा" भा० उ० प० जम्बूखण्डविभागे प्राच्यजनपदकथने । गौरादिगणपाठात् स्त्रियां ङीष् । अलिन्दी ।

अलिपक पु० कुत्सितवर्णेन लिप्यते लिप–बा० कर्म्मणि वुन् । १कोकिले २भृङ्गे ३कुक्कुरे च मेदि० ।

अलिपत्रिका स्त्री अलिर्वृश्चिक इव पत्रमस्याः वा कपि अत इत्त्वम् । वृश्चिकपत्राख्यलतायाम् । अलिपर्ण्यप्यत्र ।

अलिप्रिय न० ६त० । १कोकणदे रत्नोत्पले २भ्रमरप्रिये त्रि० ३पाटलावृक्षे राजनि० ।

अलिमक पु० अलिरिव मक्कते–मक्क अच् पृ० कलोपः । १भेके २कोकिले ३भृङ्गे ४मधूकवृक्षे ५पद्मकेशरे च मेदि० ।

अलिमोदा स्त्री अलीन् मोदयति मुद+णिच् अण् । गणिकारीवृक्षे

अलिम्पक पु० कुत्सितं लिप्यते वर्णेन लिप–बा कर्म्मणि ण न०त० संज्ञायां कन् । १भृङ्गे २कोकिले ३मधूकवृक्षे ४भेके ५पद्मकेशरे च ।